

31 mei 2013

Hardheidsclausule in de Wsnp

Hardheidsclausule in de Wsnp

Afstudeerscriptie HBO Rechten

Charlotte van Benthem

Saxion Hogeschool Enschede

HBO Rechten

Klas: ERE4VA

Eerste lezer: Mr. A. Pouw

Tweede lezer: Mr. E. van Dooren-Wisseborn

Opdrachtgever: OM Advocatuur: mr. A.J.R. Oude Middendorp

Praktijkcoach: I. Oude Middendorp

Datum: 31 mei 2013

Hardheidsclausule in de Wsnp

Samenvatting

In dit rapport worden de onderzoeksbevindingen weergegeven die voortvloeien uit de centrale vraag:

Wat is de reikwijdte van de hardheidsclausule van art. 288 lid 3 Fw, die van toepassing is op de aanvraag tot toelating tot de wettelijke schuldsanering, in het bijzonder in het geval van een vervroegde aanmelding betreffende een tweede verzoek tot toelating binnen tien jaar na verlening van een schone lei?

Wanneer een schuldenaar de schuldsanering met een schone lei heeft afgerond, komt hij tien jaar na de verlening van deze schone lei weer in aanmerking voor een schuldsaneringstraject op basis van de Wsnp. Aanleiding van dit onderzoek is de onduidelijkheid over de toepassing van de hardheidsclausule met betrekking tot art. 288 lid 2 sub d Fw. De doelstelling is het in kaart brengen van de strekking van deze hardheidsclausule en eventuele mogelijkheden tot verbreding van de reikwijdte van de hardheidsclausule benoemen.

Op 1 december 1998 is de Wet schuldsanering natuurlijke personen in werking getreden en is deze wet opgenomen in titel III van de Faillissementswet. Deze wet heeft een driedelig doel, namelijk: faillissementen voor natuurlijke personen terugdringen, mensen een schone lei kunnen verlenen en het aantrekkelijk maken van een minnelijk regeling voor schuldeisers. Als het verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp is toegewezen, wordt aan de schuldenaar door de rechter een bewindvoerder Wsnp aangewezen. De bewindvoerder Wsnp neemt de rechten en plichten over van de schuldenaar ten aanzien van de boedel.

Op 1 januari 2008 is de Wsnp gewijzigd. De memorie van toelichting vermeldt dat alleen zij die 'er klaar voor zijn' daadwerkelijk worden toegelaten tot de schuldsanering op basis van de Wsnp. Wanneer er bij schuldenaren nog sprake is van een problematiek (bijvoorbeeld psychisch), is het schuldsaneringstraject op basis van de Wsnp niet doelmatig en biedt de schuldsanering geen duurzame oplossing. Door deze wetswijziging verdwijnt het discretionaire karakter van art. 288 Fw; de rechter heeft niet meer de bevoegdheid om te overwegen of hij het verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp afwijst, maar is hij dit verplicht. De wet bevat nu imperatieve afwijzingsgronden. Dat wil zeggen dat de rechter de verplichting heeft het verzoek af te wijzen, indien één van de afwijzingsgronden van toepassing is op de schuldenaar. Deze omzetting heeft plaatsgevonden om de toenemende werkdruk van de rechters te beperken en de groeiende stroom aanvragen tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp terug te dringen.

Art. 288 Fw bevat de toe- en afwijzingsgronden die van toepassing zijn bij een verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp. De toe- en afwijzingsgronden luiden als volgt:

Hardheidsclausule in de Wsnp

Toewijzingsgronden:

1. De schuldenaar is opgehouden te betalen;
2. De schuldenaar is vijf jaar voorafgaand aan het verzoek te goeder trouw geweest;
3. De schuldenaar zal zijn verplichtingen, die voortvloeien uit de schuldsanering, nakomen.

Afwijzingsgronden:

1. De schuldenaar is reeds toegelaten tot de schuldsanering op basis van de Wsnp;
2. Het minnelijk traject, voorafgaand aan het verzoek, heeft niet plaatsgevonden.
3. De schulden van de schuldenaar vloeien voort uit een onherroepelijke veroordeling betreffende een misdrijf, ontstaan in de vijf jaar voorafgaand aan het verzoek.
4. De schuldsanering is in de voorgaande tien jaar al van toepassing geweest op de schuldenaar.

Naar aanleiding van een ingediend amendement tijdens de behandeling van wetsvoorstel 29 942 in de Tweede Kamer, is de hardheidsclausule van lid 3 aan art. 288 Fw toegevoegd. Dit amendement was gericht op schuldenaren die in een uitzichtloze financiële situatie verkeren en kampen met psychische- en/of verslavingsproblemen. Als de problematiek onder controle is, waardoor nakoming van de verplichtingen die voor de schuldenaar voortvloeien uit de schuldsanering is gewaarborgd, kan de rechter de hardheidsclausule toepassen op de schuldenaar. De hardheidsclausule kan alleen toegepast worden als het verzoek tot toelating normaliter afgewezen had moeten worden op grond van art. 288 lid 1 sub b Fw of art. 288 lid 2 sub c Fw; de schuldenaar is niet te goeder trouw geweest of de schulden zijn ontstaan uit een onherroepelijke veroordeling, vijf jaar voorafgaand aan het verzoek.

Wil de schuldenaar een beroep doen op de hardheidsclausule, dient hij aan enkele criteria te voldoen, namelijk: de problematiek waardoor de schulden zijn ontstaan moet minstens een jaar onder controle zijn en de schuldenaar moet zich gewend hebben tot professionele hulp. Wat betreft de toepassing van de hardheidsclausule op de 10-jaarstermijn, zijn de rechtbanken het oneens. Veel rechters zien maatschappelijk de noodzaak om de hardheidsclausule te interpreteren zodat hij ook toegepast kan worden op art 288 lid 2 sub d Fw. Echter biedt de wettelijke bepaling hiertoe weinig tot geen mogelijkheid. De Hoge Raad oordeelde op 1 februari 2013 dat een bredere interpretatie van art. 288 lid 3 Fw, op dit moment, haaks staat op de doelstellingen van de wetswijziging van 1 januari 2008.

Als antwoord op de centrale vraag dient te worden geconcludeerd dat de reikwijdte van de hardheidsclausule alleen strekt tot art. 288 lid 1 sub b Fw en art. 288 lid 2 sub c Fw. Echter past de rechterlijke macht de hardheidsclausule ook toe op art. 288 lid 2 sub d Fw, voor de schrijnende gevallen, omdat zij het maatschappelijk onverantwoord vinden om deze groep schuldenaren jarenlang in een uitzichtloze schuldenpositie te laten verkeren. Enkele mogelijkheden voor de verbreding van de reikwijdte van de hardheidsclausule zijn een analoge toepassing, de termijn van tien jaar generiek verkorten of om de hardheidsclausule van toepassing te verklaren op art. 288 lid 2 sub d Fw. De Hoge Raad oordeelt dat het aanpassen van de hardheidsclausule aan de wetgever is voorbehouden.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Voorwoord	7
Lijst met afkortingen.....	8
1. Inleiding	9
2. Onderzoeksopzet.....	10
2.1 OM Advocatuur & OM Bewindvoering	10
2.2 Belanghebbenden	10
2.3 Probleemstelling.....	10
2.4 Doelstelling	11
2.5 Onderzoeksvragen.....	11
2.6 Methodologische verantwoording & onderzoeksstrategieën	11
2.8 Terminologie	14
3. De Wet schuldsanering natuurlijke personen	15
3.1 Toelatingsverzoek	15
3.2 Toelatingscriteria.....	16
3.3 Bewindvoering Wsnp.....	17
3.4 Wetswijziging 2008.....	17
4. De toe- en afwijzingsgronden van de Wsnp	19
4.1 Toewijzingsgronden	19
4.1.1. Art. 288 lid 1 sub a Fw	20
4.1.2. Art. 288 lid 1 sub b Fw	20
4.1.3. Art. 288 lid 1 sub c Fw	21

Hardheidsclausule in de Wsnp

4.2 Afwijzingsgronden	21
4.2.1. Art. 288 lid 2 sub a Fw	21
4.2.2. Art. 288 lid 2 sub b Fw	21
4.2.3. Art. 288 lid 2 sub c Fw	22
4.2.4. Art. 288 lid 2 sub d Fw	22
5. Rechterlijke interpretatie van de hardheidsclausule	23
5.1 Standaardarresten: interpretatie van de hardheidsclausule.....	25
5.1.1. <i>Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken</i>	26
5.2 Variatiearresten: de hardheidsclausule & de 10-jaarstermijn	26
5.3 Conclusie.....	29
6. Verbreding reikwijdte hardheidsclausule	30
6.1 Politieke overwegingen	31
6.2 Conclusie.....	31
7. Conclusie.....	32
7.1 Aanbevelingen.....	34
Bronnenlijst.....	37
Literatuur	37
Internetbronnen	38
Kamerstukken.....	39
Jurisprudentie	39
Bijlagen	40
Bijlage I: Vragenlijst interviews	40
Bijlage II: verslaglegging huisbezoek	42
Bijlage III: Jurisprudentieoverzicht.....	43
Bijlage IV: Kamervragen toetredingsvoorwaarden Wsnp	44
Bijlage V: Verklaring gebruikte hulpmiddelen.....	46

Hardheidsclausule in de Wsnp

Voorwoord

Ter afsluiting van mijn studie HBO Rechten aan de Saxion Hogeschool te Enschede heb ik een onderzoek verricht naar de hardheidsclausule in de Wet schuldsanering natuurlijke personen.

Langs deze weg wil ik de heer mr. A. J. R. Middendorp bedanken, omdat hij mij de faciliteiten ter beschikking heeft gesteld om mijn afstudeeropdracht uit te kunnen voeren binnen OM Advocatuur. Daarnaast wil ik de heer I. Oude Middendorp en de heer B.B. Oude Middendorp bedanken, omdat zij mij tijdens het afstudeerproces hebben ondersteund en begeleid bij mijn afstudeeropdracht.

Enschede, 31 mei 2013

Charlotte van Benthem

Lijst met afkortingen

Art.	Artikel
BW.	Burgerlijk Wetboek
Etc.	Et cetera
Fw.	Faillissementswet
HR.	Hoge Raad
Rb.	Rechtbank
SP.	Socialistische Partij
VTLB.	Vrij te laten bedrag
Wck.	Wet op het consumentenkrediet
Wsnp.	Wet schuldsanering natuurlijk personen

1. Inleiding

De Wsnp is op 1 december 1998 in werking getreden. De Wsnp is opgenomen in titel III van de Faillissementswet. Deze wet is in 2008 drastisch gewijzigd. Deze wijziging brengt de invoering van de hardheidsclausule van art. 288 lid 3 Faillissementswet met zich mee¹.

Deze hardheidsclausule kan er toe leiden dat een schuldenaar alsnog tot de schuldsanering op basis van de Wsnp kan worden toegelaten, ondanks dat hij op grond van de afwijzingsgronden (art. 288 lid 2 Fw) afgewezen had moeten worden.

Aanleiding van dit onderzoek is de onduidelijkheid over de toepassing van de hardheidsclausule met betrekking tot de 10-jaarstermijn van art. 288 lid 2 sub d Fw. Dit onderwerp trok mijn interesse na het lezen van de column van mevrouw Schruer².

Het doel van deze scriptie is het in kaart brengen van de reikwijdte van deze hardheidsclausule. In hoofdstuk 2 wordt de onderzoeksopzet uiteengezet. Hier komen de probleemstelling, doelstelling, deelvragen en onderzoeksmethoden aan bod. Hoofdstuk 3 geeft een inleiding over de Wet schuldsanering natuurlijke personen. Het daaropvolgende hoofdstuk geeft een verdieping over de toe- en afwijzingsgronden. De rechterlijke interpretatie van de hardheidsclausule wordt in het vijfde hoofdstuk nader toegelicht. Hoofdstuk 6 gaat in op de mogelijkheden om de reikwijdte van de hardheidsclausule te verbreden.

Tot slot wordt er een conclusie gevormd en worden er aanbevelingen gedaan over de toepassing van de hardheidsclausule en over de eventuele gevolgen voor de opdrachtgever bij een verbreding of aanpassing van de hardheidsclausule uit art. 288 lid 3 Fw.

¹ *Kamerstukken II* 2004/05, 29 942 nr. 3, p. 1.

² Schruer 2010, www.observatrix.blogspot.nl (zoek op *hardheidsclausule*).

2. Onderzoekopzet

In dit hoofdstuk wordt de onderzoekopzet uiteengezet. De opdrachtgever wordt nader toegelicht in §2.1. In §2.2. worden de belanghebbenden bij dit onderzoek beschreven. De probleemstelling en de doelstelling worden geformuleerd in §2.3. respectievelijk §2.4. De deelvragen worden in §2.5. geformuleerd. De methodologische verantwoording en onderzoeksstrategieën worden in §2.6. respectievelijk §2.7. uiteengezet. Tot slot is in §2.8. de terminologie opgenomen.

2.1 OM Advocatuur & OM Bewindvoering

De opdrachtgever voor dit onderzoek is OM advocatuur. De rechtsgebieden waarin OM Advocatuur actief is zijn arbeidsrecht, sociale zekerheid en letselschade³. Het specialisme van OM Advocatuur is letselschade. Tevens is er een aantal medewerkers werkzaam als bewindvoerder Wsnp binnen OM Bewindvoering. De bewindvoerders Wsnp houden toezicht op personen die zijn toegelaten tot de Wsnp en zijn derhalve belanghebbende bij dit onderzoek⁴. Zie voor belanghebbenden §2.2.

2.2 Belanghebbenden

Belanghebbenden zijn natuurlijke personen die zich reeds in het traject begeven of in aanmerking (willen) komen voor de schuldsanering op basis van de Wsnp. Hen wordt duidelijkheid verschaft over de criteria om een geslaagd beroep te kunnen doen op de hardheidsclausule. Andere belanghebbenden zijn bewindvoerders Wsnp, zie §2.1. Zij beoordelen alle feiten en omstandigheden die tijdens de zitting, waar het verzoek tot toelating tot de schuldsanering wordt behandeld, aan de orde komen⁵. Een andere belanghebbende is de schuldhulpverlening, (bijvoorbeeld de Stadsbank Oost Nederland) omdat zij het voortraject verzorgen (minnelijk traject) en dus belang hebben bij de uitleg van de afwijzingsgronden die gelden bij de aanvraag tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp⁶.

2.3 Probleemstelling

De centrale vraagstelling van het onderzoek luidt als volgt:

Wat is de reikwijdte van de hardheidsclausule van art. 288 lid 3 Fw, die van toepassing is op de aanvraag tot toelating tot de wettelijke schuldsanering, in het bijzonder in het geval van een vervroegde aanmelding betreffende een tweede verzoek tot toelating binnen tien jaar na verlening van een schone lei?

³ OM Advocatuur, <http://om-advocatuur.nl/>

⁴ Bijlage I.

⁵ Bijlage I.

⁶ Polak 2008, p. 323.

2.4 Doelstelling

Het onderzoek heeft als doel de reikwijdte van art 288 lid 3 Fw te beschrijven. Uit het onderzoek vloeit een adviesrapport voort. In dit rapport worden de onderzoeksbevindingen opgenomen. De bewindvoerders Wsnp, die werkzaam zijn binnen OM Bewindvoering, kunnen schuldenaren beter informeren over de hardheidsclausule door middel van dit adviesrapport.

De doelstelling luidt:

Het in kaart brengen van de strekking van art. 288 lid 3 Fw om zodoende duidelijkheid te verschaffen over deze hardheidsclausule, tevens in kaart brengen wat de mogelijkheden zijn voor een eventuele hardheidsclausule, na het verkrijgen van een schone lei, voor het verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp binnen tien jaar.

2.5 Onderzoeksvragen

De centrale vraag, de probleemstelling, zal worden beantwoord door middel van vier deelvragen. Deze deelvragen, zoals hieronder geformuleerd, zullen samen de conclusie en het antwoord vormen op de probleemstelling. De deelvragen worden in §4.2. verder uitgewerkt door middel van bronnen en methoden.

- 1). Wat wordt geregeld in de Wet schuldsanering natuurlijke personen?
- 2). Welke afwijzingsgronden worden gehanteerd bij een aanvraag Wsnp?
- 3). Welke interpretatie wordt aan artikel 288 lid 3 Faillissementswet in de rechtspraak gegeven?
- 4). Welke mogelijkheden zijn er om de reikwijdte van de hardheidsclausule te verbreden?

2.6 Methodologische verantwoording & onderzoeksstrategieën

Er is bij dit onderzoek sprake van een kwalitatief onderzoek. Bij een kwalitatief onderzoek wordt er een verdieping gegeven aan een vraagstuk, in dit onderzoek de hardheidsclausule in de Wsnp⁷. Bij de uitvoering van dit onderzoek wordt er gebruik gemaakt van verschillende kwalitatieve onderzoeksstrategieën, ook wel triangulatie genaamd. Door deze triangulatie worden meerdere dataverzamelingmethoden gebruikt om de probleemstelling te kunnen beantwoorden. Door meerdere onderzoeksmethoden toe te passen wordt de betrouwbaarheid van het onderzoek verhoogd⁸.

⁷ Verhoeven 2007, p. 118.

⁸ Verhoeven 2007, p. 167.

Hardheidsclausule in de Wsnp

Voornamelijk vindt er onderzoek naar het recht plaats, het zogeheten rechtsbronnen en – literatuuronderzoek (deskresearch). Er wordt gebruik gemaakt van deskresearch om te onderzoeken welke informatie al bestaat en beschikbaar is over een onderwerp. In dit onderzoek staat de hardheidsclausule centraal. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van een survey (open interview) en observatie (huisbezoek). Door het interviewen van bewindvoerders Wsnp wordt er duidelijkheid verschaft over de problematiek en aan de hand van deze interviews worden de probleemstelling en de deelvragen nader gedefinieerd.

De interne validiteit (geldigheid) van dit onderzoek houdt in dat de conclusies die worden getrokken in hoofdstuk 7, daadwerkelijk een antwoord geven op de probleemstelling/centrale vraag⁹. De externe validiteit wordt gewaarborgd door middel van het gebruik van de methode van Rozenmond, waarbij jurisprudentie wordt geselecteerd en onderscheiden in positieve en negatieve variatiearresten (zie hoofdstuk 5). Deze arresten geven de rechterlijke interpretatie weer; zij zijn generaliseerbaar¹⁰. Deze steekproef is een afspiegeling van de populatie (de rechterlijke macht), ook wel populatievaliditeit genoemd¹¹. De betrouwbaarheid van het rapport wordt gewaarborgd door het noteren van bronnen en voldoende argumentatie¹². Dit vindt plaats door middel van deze rapportage en de daarin opgenomen verantwoording van de verrichte onderzoekshandelingen¹³.

Ten behoeve van het formuleren en het in kaart brengen van de probleembeschrijving en – stelling heeft er een open interview plaatsgevonden met de bewindvoerders van OM Bewindvoering, de heer I. Oude Middendorp, de heer B.B. Oude Middendorp en de heer G.H.A. Stege. Deze drie bewindvoerders zijn werkzaam bij de opdrachtgever, vandaar dat zij mij goed inzicht kunnen verschaffen over de probleemstelling. Zij hebben mij hun zienswijze gegeven over de hardheidsclausule. Deze informatie heeft geholpen om de probleemstelling in kaart te brengen en zodoende de probleembeschrijving te formuleren. De vragenlijst die is gehanteerd en de gespreksverslagen zijn opgenomen in bijlage I. Informatie die is verkregen door middel van deze interviews zijn ook in de deelvragen verwerkt, met name informatie over de te goeder trouwtoetsing en de taken van de bewindvoerder Wsnp. Deze informatie is vergeleken met literatuur om de subjectiviteit eruit te filteren. Derhalve wordt er ten behoeve van de betrouwbaarheid van het onderzoek, in de voetnoot gerefereerd naar de literatuur in plaats van de gespreksverslagen van de interviews in bijlage I. Literatuur is een betrouwbare bron dat kan worden opgezocht en gecontroleerd, in tegenstelling tot persoonlijke informatie verkregen bij een interview.

Per deelvraag zal hieronder de methode en bronnen worden toegelicht. De verwijzing en notitie van geraadpleegde bronnen geschiedt conform ‘Leidraad voor juridische auteurs’.

⁹ Verhoeven 2007, p. 268.

¹⁰ Verhoeven 2007, p. 242.

¹¹ Verhoeven 2007, p. 168.

¹² Van Schaaijk 2011, p. 80.

¹³ Verhoeven 2007, p. 167.

Hardheidsclausule in de Wsnp

1). *Wat wordt geregeld in de Wet schuldsanering natuurlijke personen?*

Bij de beantwoording van de eerste deelvraag worden de boeken ‘*Faillissementsrecht*’ van Polak (2008), ‘*Insolventierecht*’ van Tjittes-Groot (2008), ‘*Wsnp en goede trouw*’ van Noordam (2008), *Recht en samenleving in verandering* van Schwitters (2008) voornamelijk geraadpleegd. Tevens wordt de wettekst van de Wsnp aangehaald, teneinde informatie te verzamelen voor de beantwoording van deze deelvraag. Kamerstukken worden ook geraadpleegd bij deze deelvraag, in het bijzonder Kamerstukken II 2004/05, 29 942 nr. 3. Door middel van het bijwonen van een huisbezoek heeft er observatie plaatsgevonden. Door deze rechtsbronnen- en literatuuronderzoek wordt er een antwoord geformuleerd op de eerste deelvraag.

2). *Welke afwijzingsgronden worden gehanteerd bij een aanvraag Wsnp?*

Voor de beantwoording van deze deelvraag speelt de wettekst van de Wsnp een zeer belangrijke rol. Het boek ‘*Wsnp en goede trouw*’ van Noordam (2008) wordt veelvuldig geraadpleegd, evenals ‘*Faillissementsrecht*’ van Polak (2008). Bij deze deelvraag wordt er gebruik gemaakt een rechtsbronnen- en literatuuronderzoek.

3). *Welke interpretatie wordt aan artikel 288 lid 3 Faillissementswet in de rechtspraak gegeven?*

Bij deze deelvraag wordt er een rechtsbronnen- en literatuuronderzoek gedaan aan de hand van jurisprudentie. De door rechters gewezen vonnissen en arresten bieden uitkomst voor de beantwoording van de derde deelvraag. Geraadpleegd zijn arresten van de Hoge Raad, arresten van de Gerechtshoven en vonnissen van de rechtbanken. Alleen arresten en vonnissen gewezen vanaf 2008, worden daadwerkelijk geraadpleegd. Voor de beantwoording van deze deelvraag wordt er aan de hand van de methode van Rozemond gebruik gemaakt van standaard- en variatiearresten (zie hoofdstuk 5)¹⁴. Standaardarresten geven beoordelingscriteria voor een wettelijke bepaling. Positieve variatiearresten geven jurisprudentie weer die overeenkomen met de wettelijke bepaling. Negatieve variatiearresten geven jurisprudentie weer waarin afgeweken wordt van de wettelijke bepaling. Door deze methode wordt de reikwijdte van de hardheidsclausule, met name gericht op de 10-jaarstermijn, in kaart gebracht.

4). *Welke mogelijkheden zijn er om de reikwijdte van de hardheidsclausule te verbreden?*

Deze deelvraag wordt beantwoord door middel van jurisprudentie en literatuur. Zoals beschreven bij de derde deelvraag, worden er alleen arresten en vonnissen geraadpleegd die gewezen zijn vanaf 2008. Aanleiding van deze deelvraag is de column van mevrouw Schreurs: ‘*Tien jaar wachttijd voor herhaalde toelating Wsnp zonder hardheidsclausule is veel te lang*’, gepubliceerd op de site Observatrix (tevens ook in Tijdschrift Schuldsanering). Bij deze deelvraag vindt er een rechtsbronnen- en literatuuronderzoek plaats.

¹⁴ Van Schaaijk 2011, p. 120.

In dit rapport is een literatuurlijst opgenomen. De bronnen zijn voornamelijk kamerstukken, de wet, jurisprudentie en boeken (vakliteratuur). De aangehaalde literatuur is gedateerd vanaf 2008, omdat in dit jaar de wetwijziging met betrekking tot titel III van de Faillissementswet is ingevoerd. Literatuur dat is gepubliceerd voor het jaar 2008 is derhalve voor dit onderzoek niet relevant.

2.8 Terminologie

De aangehaalde en geraadpleegde literatuur is verschillend en derhalve wordt er gesproken over saniet, schuldenaar en natuurlijk persoon. In het rapport zal er eenduidig gesproken worden over schuldenaar. De Wet schuldsanering natuurlijke personen zal niet alleen worden aangeduid bij de volledige benaming (Wsnp), maar ook als schuldsanering. Om de leesbaarheid van de scriptie te bevorderen zal er in de hij-vorm geschreven worden.

3. De Wet schuldsanering natuurlijke personen

De opdrachtgever wil de strekking van de hardheidsclausule in de Wet schuldsanering natuurlijke personen (verder: Wsnp) in kaart brengen. Om dieper op deze hardheidsclausule in te kunnen gaan, is het van belang om vooraf de algemene beginselen van de Wsnp nader toe te lichten. Zodoende wordt een verduidelijking gegeven van deze regeling binnen de Wsnp.

De Wsnp is op 1 december 1998 in werking getreden. De Wsnp is opgenomen in titel III van de Faillissementswet. Op grond van art. 284 lid 1 Fw kan een natuurlijk persoon, indien hij redelijkerwijs niet in zijn schulden kan voldoen of is opgehouden te betalen, een verzoek indienen tot toelating tot de wettelijke schuldsanering op basis van de Wsnp. Deze wet heeft een driedelig doel¹⁵:

- 1). Faillissementen voor natuurlijke personen terugdringen. Een schuldsaneringsregeling prevaleert boven een faillissement¹⁶. Als het faillissement niet wordt beëindigd met een akkoord, zijn de schulden na opheffing of beëindiging van het faillissement weer opeisbaar. De Wsnp biedt daarentegen een langdurige oplossing door middel van de schone lei¹⁷.
- 2). Mensen in een uitzichtloze schuldenpositie een schone lei verlenen. Een schuldenaar zou niet jarenlang met zijn schulden geconfronteerd mogen worden¹⁸.
- 3). Het aantrekkelijk maken voor schuldeisers om in te stemmen met een minnelijke regeling. Bij een minnelijke regeling is de zeggenschap van schuldeisers groter dan bij de wettelijke schuldsanering¹⁹.

3.1 Toelatingsverzoek

Voordat er een verzoek tot de schuldsanering op basis van de Wsnp kan worden ingediend, dient de schuldenaar een voorfase te doorlopen. Deze voorfase bestaat uit het minnelijk traject. Samen met de schuldhulpverlener wordt er een minnelijk traject gestart. Hierbij worden alle schuldeisers aangeschreven en wordt er geprobeerd een akkoord met hen te bereiken. Het minnelijk traject wordt ook wel het buitengerechtelijk traject genoemd. Mislukt het minnelijk traject, dan kan er een verzoek ingediend worden tot toelating tot de schuldsanering²⁰.

¹⁵ Polak 2008, p. 321.

¹⁶ Tjittes-Groot 2008, p. 103.

¹⁷ Van Buchem-Spapens & Pouw 2008, p. 122.

¹⁸ Tjittes-Groot 2008, p. 103.

¹⁹ Schwitters 2008, p. 96.

²⁰ Polak 2008, p. 323.

Hardheidsclausule in de Wsnp

De schuldenaar dient zijn verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp, schriftelijk in. Op grond van art. 361 Fw hoeft hij niet door een advocaat te worden bijgestaan. Een gevolgmachtige kan ook het verzoek indienen²¹.

3.2 Toelatingscriteria

Art. 288 Fw bepaalt de toewijzingsgronden en de afwijzingsgronden voor de beslissing op het verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp. Het eerste lid van dit artikel bevat de toelatingscriteria. De schuldenaar wordt alleen toegelaten tot de schuldsanering indien hij aan een drietal voorwaarden voldoet²²:

- 1). De schuldenaar is opgehouden te betalen;
- 2). De schuldenaar is vijf jaar voorafgaand aan het verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp te goeder trouw geweest;
- 3). De schuldenaar zal zijn verplichtingen die voortvloeien uit de schuldsanering nakomen en zal alles wat in zijn macht ligt doen om baten te verwerven voor de boedel.

Het tweede lid van art. 288 Fw bevat de afwijzingsgronden. De schuldenaar wordt afgewezen indien hij aan één van deze afwijzingsgronden voldoet²³:

- 1). De schuldenaar is reeds toegelaten tot de schuldsanering op basis van de Wsnp;
- 2). Het minnelijk traject, voorafgaand aan het verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp, heeft niet plaatsgevonden.
- 3). De schulden van de schuldenaar vloeien voort uit een onherroepelijke veroordeling betreffende een misdrijf, ontstaan in de vijf jaar voorafgaand aan het verzoek.
- 4). De schuldsanering is in de voorgaande tien jaar reeds van toepassing geweest op de schuldenaar. Dit is niet van toepassing indien de schuldsanering is beëindigd omdat de schuldeisers waren voldaan of om redenen die niet toe te rekenen zijn aan de schuldenaar.

In hoofdstuk 4 wordt een verdieping gegeven over de afwijzingsgronden die van toepassing zijn bij de aanvraag tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp.

²¹ Polak 2008, p. 324.

²² Polak 2008, p. 329.

²³ Polak 2008, p. 330.

3.3 Bewindvoering Wsnp

Zodra het verzoek tot toelating tot het schuldsaneringstraject op basis van de Wsnp is toegewezen, wordt de bewindvoerder Wsnp door de rechter aangewezen²⁴. De bewindvoerder is op grond van art. 316 Fw belast met de volgende taken:

- ❖ Toezicht op de verplichtingen van de schuldenaar die voortvloeien uit de Wsnp. De bewindvoerder Wsnp controleert of de schuldenaar aan zijn verplichtingen voldoet, die voortvloeien uit het schuldsaneringstraject op basis van de Wsnp²⁵.
- ❖ De boedel beheren en de vereffening van deze boedel. De schuldenaar verliest op grond van art. 296 lid 1 sub a Fw, bij de uitspraak tot toepassing van de schuldsanering, de bevoegdheid om over de boedel te beschikken. Op grond van art. 296 lid 1 sub b Fw wordt de schuldenaar handelingsonbevoegd ten aanzien van de boedel. De bewindvoerder Wsnp neemt de rechten en verplichtingen ten aanzien van de boedel over van de schuldenaar²⁶.

Zodra aan de schuldenaar een bewindvoerder Wsnp wordt toegewezen, gaat de bewindvoerder op huisbezoek. Het huisbezoek bestaat uit twee delen. Ten eerste wordt algemene informatie over de Wsnp aan de schuldenaar verschaft. Ten tweede vindt er een inventarisatie van de baten en lasten plaats²⁷.

3.4 Wetswijziging 2008

Op 1 januari 2008 is de Wsnp vernieuwd en aangepast. In de memorie van toelichting wordt vermeld dat de voornaamste verandering de strengere toelatingseisen zijn voor de toegang tot de Wsnp; alleen zij die ‘er klaar voor zijn’ worden daadwerkelijk toegelaten tot de Wsnp²⁸. Hiermee wordt bedoeld dat, wanneer er bij schuldenaren nog sprake is van een problematiek (bijvoorbeeld psychisch), het schuldsaneringstraject op basis van de Wsnp niet doelmatig is: de Wsnp biedt geen duurzame oplossing²⁹. Door deze aanpassing van de toelatingseisen verdwijnt het discretionaire karakter van art. 288 Fw; de rechter heeft niet meer de bevoegdheid om te overwegen of hij het verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp afwijst³⁰.

Door de imperatieve afwijzingsgronden die per 1 januari 2008 zijn ingetreden, is de rechter nu verplicht het verzoek af te wijzen indien één van de voorgenoemde afwijzingsgronden van art.

²⁴ Polak 2008, p. 327.

²⁵ Polak 2008, p. 345.

²⁶ Polak 2008, p. 335.

²⁷ Zie bijlage II.

²⁸ *Kamerstukken II* 2004/05, 29 942 nr. 3, p. 1.

²⁹ *Kamerstukken II* 2004/05, 29 942 nr. 3, p. 2-3.

³⁰ Noordam 2008, p. 57.

Hardheidsclausule in de Wsnp

288 lid 2 Fw van toepassing is. De uitzondering op deze regel is art. 288 lid 3 Fw, waar sinds de wetwijziging van 2008 een hardheidsclausule in is opgenomen.

Art. 288 lid 3 Fw luidt als volgt:

‘Het verzoek kan in afwijking van het eerste lid, onder b, en het tweede lid, onder c, worden toegewezen indien voldoende aannemelijk is dat de schuldenaar de omstandigheden die bepalend zijn geweest voor het ontstaan of onbetaald laten van zijn schulden, onder controle heeft gekregen.’

In dit lid wordt de rechter een discretionaire bevoegdheid gegeven³¹. Immers, de rechter kan beslissen wanneer de schuldenaar de problematiek onder controle heeft. De vraag die dan boven komt drijven, is wanneer het bij die omstandigheden voldoende aannemelijk is dat de problematiek onder controle is. Onderzocht dient te worden hoe de rechters deze discretionaire bevoegdheid invullen en hoe zij tegen de verbreding van de hardheidsclausule naar de 10-jaarstermijn uit art. 288 lid 2 sub d Fw aankijken.

Schuldenaren die reeds de schuldsanering met een schone lei hebben afgerond, komen in beginsel pas tien jaar na de verlening van deze schone lei weer in aanmerking voor een schuldsaneringstraject op basis van de Wsnp³². De hardheidsclausule, zoals die is opgenomen in art. 288 lid 3 Fw, is niet van toepassing op mensen die reeds schuldenaar waren, tenzij de redenen voor beëindiging niet aan de schuldenaar toe te rekenen zijn³³. Maar ook bij voormalige schuldenaren kunnen zich omstandigheden voordoen, waarbij zij binnen tien jaar in de toestand verkeren dat ze zijn opgehouden te betalen of niet meer in hun schulden kunnen voldoen³⁴.

³¹ Noordam 2008, p. 115.

³² Noordam 2008, p. 287-288.

³³ Polak 2008, p. 330.

³⁴ Schruer 2010, www.observatrix.blogspot.nl (zoek op *hardheidsclausule*).

4. De toe- en afwijzingsgronden van de Wsnp

Het is van belang om te weten wat de toe- en afwijzingsgronden zijn in het kader van dit onderzoek, omdat deze nauw verband houden met de hardheidsclausule. Daarom wordt in dit hoofdstuk dieper ingegaan op de toewijzingsgronden en de afwijzingsgronden van de Wsnp, die al kort genoemd zijn in §3.2. In §4.1. worden de toewijzingsgronden uitvoerig besproken en in de daaropvolgende paragraaf wordt een verdieping gegeven over de afwijzingsgronden.

Art. 288 Fw bepaalt de toewijzingsgronden en de afwijzingsgronden voor de beslissing op het verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp. Het eerste lid van dit artikel bevat de toelatingscriteria. De schuldenaar wordt alleen toegelaten tot de schuldsanering indien hij aan een drietal voorwaarden voldoet³⁵. Het tweede lid van art. 288 Fw bevat de afwijzingsgronden. Het verzoek wordt afgewezen indien één van deze afwijzingsgronden van toepassing is op de schuldenaar³⁶.

De af- en toewijzingsgronden zijn limitatief; naast deze toe- en afwijzingsgronden bestaan er geen anderen³⁷. Tevens zijn zowel de toewijzingsgronden als de afwijzingsgronden imperatief, oftewel dwingend van aard³⁸. Uitzonderingen zijn art. 288 lid 1 sub b Fw en art. 288 lid 2 sub c Fw. Op deze twee gronden kan de hardheidsclausule worden toegepast³⁹. De rechter is door deze imperatieve toe- en afwijzingsgronden beperkt in zijn beoordelingsvrijheid⁴⁰.

De bewijslast wordt bij de schuldenaar neergelegd. Hij moet aannemelijk maken dat hij voldoet aan de toewijzingsgronden en niet voldoet aan de afwijzingsgronden⁴¹. In de praktijk wordt hieraan voldaan, wanneer de schuldenaar een lijst van baten en lasten en een opgave van zijn inkomsten bij het verzoek tot toelating tot de schuldsanering voegt, de zogeheten art. 285-verklaring⁴².

4.1 Toewijzingsgronden

Art. 288 Fw benoemt drie toewijzingsgronden. Deze toewijzingsgronden zijn cumulatief. Aan alle voorwaarden moet worden voldaan, wil de schuldenaar een succesvol verzoek in kunnen dienen voor toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp⁴³.

³⁵ Polak 2008, p. 329.

³⁶ Polak 2008, p. 330.

³⁷ Wessels 2009, p. 71.

³⁸ Van Sint Truiden & Verstijlen 2008, p. 395.

³⁹ Buchem-Spapens & Pouw 2008, p. 134.

⁴⁰ Noordam 2008, p.57.

⁴¹ Wessels 2009, p. 71.

⁴² Polak 2008, p. 329.

⁴³ Wessels 2009, p. 73.

Hardheidsclausule in de Wsnp

4.1.1. Art. 288 lid 1 sub a Fw

De eerste toewijzingsgrond is dat de schuldenaar is opgehouden te betalen. Deze voorwaarde sluit aan bij art. 284 lid 1 Fw. Dit lid vermeldt dat een schuldenaar een verzoek tot toelating tot de schuldsanering kan indienen, indien hij niet zal kunnen voortgaan met het betalen van zijn schulden of in de toestand verkeert dat hij hiermee is opgehouden. Opvallend is dat art. 284 lid 1 Fw ook de situatie noemt, waarin het redelijkerwijs is aan te nemen dat de schuldenaar niet meer in zijn betalingsverplichting kan voldoen. Deze situatie wordt niet genoemd in de toewijzingsgronden van art. 288 lid 1 sub a Fw. Ondanks deze afwijkingen in art. 288 lid 1 sub a Fw en art. 284 lid 1 Fw zal dit in de praktijk niet tot problemen leiden bij de beoordeling van het verzoek tot toelating tot de schuldsanering door de rechter⁴⁴.

4.1.2. Art. 288 lid 1 sub b Fw

De tweede toewijzingsgrond is dat de schuldenaar vijf jaar voorafgaand aan het verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp te goeder trouw is geweest. Deze toewijzingsgrond is opgenomen om misbruik van de schuldsanering op basis van de Wsnp te voorkomen⁴⁵.

Bij deze toewijzingsgrond staat het begrip ‘te goeder trouw’ centraal. Het begrip te goeder trouw uit art. 288 lid 1 sub b Fw moet niet samen gezien worden met het begrip te goeder trouw uit art. 3:11 BW, art. 6:2 BW en art. 6:248 BW, waarin het begrip uitgelegd wordt als een maatstaf voor de redelijkheid en billijkheid. Het begrip te goeder trouw moet in art. 288 lid 1 sub b Fw geïnterpreteerd worden als gedragsmaatstaf waarbij niet alleen gedragingen in de financiële sfeer van belang zijn, maar ook maatschappelijke gedragingen (bijvoorbeeld verslavingen)⁴⁶.

De wettekst omschrijft niet wat nou precies bedoeld wordt met ‘te goeder trouw’. Derhalve dient literatuur uitkomst te bieden. Te goeder trouw is een gedragsmaatstaf die gehanteerd wordt om misbruik van de schuldsanering te voorkomen. De rechter kan rekening houden met alle omstandigheden die hij belangrijk acht. Een aantal belangrijke aspecten waarop de goede trouwtoets plaats kan vinden is de aard en omvang van de schulden, wanneer deze schulden zijn ontstaan, het gedrag dat de schuldenaar vertoont en de inspanningen van de schuldenaar in het minnelijk traject⁴⁷. Een ander voorbeeld wat gekenmerkt kan worden als te goeder trouw, is het niet laten ontstaan van nieuwe schulden door de schuldenaar⁴⁸.

⁴⁴ Van Sint Truiden & Verstijlen 2008, p. 396.

⁴⁵ Huizink 2009, p. 67.

⁴⁶ Polak 2008, p. 330.

⁴⁷ Van Sint Truiden & Verstijlen 2008, p. 396.

⁴⁸ Noordam 2008, p. 62.

Hardheidsclausule in de Wsnp

4.1.3. Art. 288 lid 1 sub c Fw

De derde toewijzingsgrond is dat de schuldenaar zijn verplichtingen, die voortvloeien uit de schuldsanering, zal nakomen en voldoende baten zal verwerven voor de boedel. Onder deze verplichtingen wordt verstaan de globale beschrijving van de schuldenaar over zijn financiële middelen, wat hij kan verdienen, besparen, aflossen en hoe hij deze problemen in de toekomst denkt op te gaan lossen (bijvoorbeeld op zoek naar werk, indien werkloos). Een andere verplichting waaraan de schuldenaar moet voldoen is de informatieplicht uit art. 327 Fw j° 105 Fw. Uit art. 350 lid 3 sub d Fw vloeit de verplichting voort dat de schuldenaar geen nieuwe schulden laat ontstaan. Een verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp moet worden afgewezen, indien aannemelijk is dat de schuldenaar niet aan de informatieplicht zal voldoen⁴⁹.

4.2 Afwijzingsgronden

De afwijzingsgronden in art. 288 lid 2 Fw zijn imperatief, met uitzondering van sub c, omdat op deze afwijzingsgrond de hardheidsclausule kan worden toegepast⁵⁰. Imperatief wil zeggen dat de afwijzingsgronden een marginale tot geen onderbouwing van de rechter behoeven, omdat deze dwingend van aard zijn⁵¹.

4.2.1. Art. 288 lid 2 sub a Fw

De eerste afwijzingsgrond is dat de schuldenaar reeds is toegelaten tot de schuldsanering op basis van de Wsnp. De schuldenaar blijft zelf bevoegd om rechtshandelingen te verrichten, wat er toe kan leiden dat er nieuwe schulden ontstaan. Deze afwijzingsgrond draagt er zorg voor dat op de schuldenaar, naast de lopende schuldsanering op basis van de Wsnp, geen nieuwe schuldsanering van toepassing wordt verklaard voor de nieuwe ontstane schulden⁵².

4.2.2. Art. 288 lid 2 sub b Fw

De tweede afwijzingsgrond is dat het minnelijk traject, voorafgaand aan het verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp, niet heeft plaatsgevonden. Een minnelijk traject wordt uitgevoerd door een schuldhulpverlener die aan de eisen van art. 48 Wet op het consumentenkrediet (Wck) moet voldoen. Art. 48 Wck bevat de uitzonderingen op het verbod van schuldbemiddeling opgenomen in art. 47 Wck. Dit artikel bevat de definitie van schuldbemiddeling en legt schuldbemiddeling een verbod op. Art. 48 Wck laat enkele vormen van schuldbemiddelingen toe, mits dit om niet aangeboden wordt of door gemeenten,

⁴⁹ Polak 2008, p. 329.

⁵⁰ Buchem-Spapens & Pouw 2008, p. 134.

⁵¹ Van der Winkel & Marsman 2008, p. 30.

⁵² Van Sint Truiden & Verstijlen 2008, p. 398.

Hardheidsclausule in de Wsnp

gemeentelijke kredietbanken (bijvoorbeeld de Stadsbank Oost Nederland), of instellingen van gemeenten die zijn aangewezen met de bevoegdheid om schulden te bemiddelen, evenals advocaten, curatoren en bewindvoerders. De schuldenaar gaat samen met de schuldhulpverlener een minnelijk traject opstarten. In dit traject worden alle schuldeisers aangeschreven en wordt er geprobeerd een akkoord met hen te bereiken. Pas indien er een poging tot een minnelijk traject is gedaan kan de schuldenaar een verzoek indienen tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp⁵³.

4.2.3. Art. 288 lid 2 sub c Fw

De derde afwijzingsgrond is dat de schulden van de schuldenaar voortvloeien uit een onherroepelijke veroordeling betreffende een misdrijf, ontstaan in de vijf jaar voorafgaand aan het verzoek. Schulden die ouder zijn dan vijf jaar zorgen er niet voor dat het verzoek wordt afgewezen. Deze schulden vallen buiten de schuldsanering en blijven na de schone lei bestaan⁵⁴. Hier is uitdrukkelijk voor gekozen in de memorie van toelichting, omdat het maatschappelijk draagvlak anders in gedrang zou kunnen komen. De schuldsanering op basis van de Wsnp zou immers uitkomst kunnen bieden om van boetes af te komen. Dit is niet gerechtvaardigd tegenover hen die wel aan de betaling van boetes voldoen. Art. 358 lid 4 Fw somt de vorderingen op die buiten de schone lei vallen. Het betreft geldboetes, schadevergoedingsmaatregelen, ontnemingsmaatregelen of aan benadeelde partijen te betalen schadevergoeding, door de strafrechter naar aanleiding van misdrijven opgelegd⁵⁵.

4.2.4. Art. 288 lid 2 sub d Fw

De vierde afwijzingsgrond is dat de schuldsanering in de voorgaande tien jaar reeds van toepassing is geweest op de schuldenaar. Dit is niet van toepassing indien de schuldsanering is beëindigd omdat de schuldeisers waren voldaan of om redenen die niet toe te rekenen zijn aan de schuldenaar. Deze afwijzingsgrond van art. 288 lid 2 sub d Fw komt nog uitgebreid aan de orde in hoofdstuk 5 en 6.

⁵³ Polak 2008, p. 323.

⁵⁴ *Kamerstukken II* 2004/05, 29 942 nr. 3, p. 38.

⁵⁵ Van Sint Truiden & Verstijlen 2008, p. 399.

5. Rechterlijke interpretatie van de hardheidsclausule

De hardheidsclausule uit lid 3 is aan art. 288 Fw toegevoegd naar aanleiding van een ingediend amendement tijdens de behandeling van wetsvoorstel 29 942 in de Tweede Kamer⁵⁶. Dit amendement was gericht op schuldenaren met psychische- en/of verslavingsproblemen en die naar aanleiding van deze problemen in een uitzichtloze financiële situatie zijn komen te verkeren⁵⁷. Er kan een beroep gedaan worden op de hardheidsclausule wanneer de psychische- of verslavingsproblemen onder controle zijn, waardoor nakoming van de verplichtingen die voor de schuldenaar voortvloeien uit de schuldsanering, wel gewaarborgd is, zie pagina 21, §4.1.3. De hardheidsclausule ziet toe op gedragsaspecten van de schuldenaar, bijvoorbeeld de controle over de verslavingsproblematiek. Onder ‘onder controle’ wordt voornamelijk verstaan dat de schuldenaar zich tot hulpverlening heeft gewend en dat hij in een stabiele leefsituatie verkeert⁵⁸.

Art. 288 lid 3 Fw luidt:

‘Het verzoek kan in afwijking van het eerste lid, onder b, en het tweede lid, onder c, worden toegewezen indien voldoende aannemelijk is dat de schuldenaar de omstandigheden die bepalend zijn geweest voor het ontstaan of onbetaald laten van zijn schulden, onder controle heeft gekregen.’

De kern van dit lid is, dat ondanks dat het verzoek afgewezen moet worden, de schuldenaar alsnog door de rechter toegelaten kan worden tot de schuldsanering op basis van de Wsnp. Ondanks dat de schuldenaar niet voldoet aan art. 288 lid 1 sub b Fw, kan hij toegelaten worden tot de schuldsanering⁵⁹. Dit principe geldt ook voor de afwijzingsgrond van art. 288 lid 2 sub c Fw. Art 288 lid 3 Fw creëert voor de rechter een mogelijkheid om de schuldenaar toe te laten tot de schuldsanering; dit is geen verplichting, bijvoorbeeld wanneer de rechter van mening is dat de schuldenaar zijn verplichtingen niet na zal komen, die voortvloeien uit art. 288 lid 1 sub c Fw⁶⁰. Dit vloeit voort uit de discretionaire bevoegdheid, oftewel de beslissing van de rechter die hij naar eigen gelieve inkleurt.

Bekeken wordt wat de rechterlijke interpretatie is van reikwijdte van de hardheidsclausule, met name gericht tot de 10-jaarstermijn. Door middel van jurisprudentie wordt er duidelijkheid verschaft over deze rechterlijke interpretatie.

⁵⁶ Kamerstukken II 2006/06, 29 942, nr. 13.

⁵⁷ Buchem-Spapens & Pouw 2008, p. 135.

⁵⁸ Van Sint Truiden & Verstijlen 2008, p. 400.

⁵⁹ Buchem-Spapens & Pouw 2008, p. 135.

⁶⁰ Van Sint Truiden & Verstijlen 2008, p. 400.

Hardheidsclausule in de Wsnp

De aangehaalde jurisprudentie is geselecteerd volgens de methode van Rozemond en is geselecteerd uit de databanken van Bureau Wsnp⁶¹. Het bureau Wsnp is een onderdeel van de Raad voor Rechtsbijstand en adviseert vier groepen die belanghebbende zijn, namelijk: burgers, schuldeisers, bewindvoerders en mensen die beroepsmatig zijn betrokken, zoals de rechterlijke macht, schuldbemiddelaars en begeleiders⁶². Tevens filtert dit bureau alle jurisprudentie in deze databank op relevantie en publiceert slechts die jurisprudentie die belangrijk zijn voor deze vier groepen⁶³.

De methode van Rozemond houdt in dat er in beginsel gebruik wordt gemaakt van een standaardarrest. Een standaardarrest geeft beoordelingscriteria voor een wetsbepaling, in dit geval art. 288 lid 3 Fw. Aan de hand van een standaardarrest worden er voorbeelden aangehaald van arresten die argumenten voor en argumenten tegen deze beoordelingscriteria geven voor de desbetreffende wetsbepaling, de zogeheten variatiearresten. Indien een arrest of vonnis overeenkomt met de letterlijke wettekst, spreekt men van een positief variatiearrest. Een negatief variatiearrest is een vonnis of arrest dat afwijkt van de letterlijke wettekst. §5.2. geeft zowel relevante voor- en tegenargumenten weer voor de toepassing van de hardheidsclausule op art. 288 lid 2 sub d Fw (de 10-jaarstermijn). Variatiearresten zijn een hulpmiddel voor de beantwoording van de centrale vraag en de deelvragen door middel van de argumenten die worden aangehaald in deze arresten⁶⁴.

De toegelichte jurisprudentie in §5.1. geven standaardarresten weer. Deze arresten en vonnissen lichten toe wanneer de omstandigheden die ertoe hebben geleid dat er schulden zijn ontstaan, aannemelijk onder controle zijn. De aannemelijkheid dat de problematiek die tot de schulden heeft geleid onder controle is, wordt in de jurisprudentie veelal benoemd als de keer ten goede⁶⁵. De keer ten goede houdt in dat, ondanks dat de schulden niet te goeder trouw zijn ontstaan, de schuldenaar zich heeft verbeterd en dat de problematiek waar sprake van was, onder controle is.

In §5.2. wordt ingegaan op de hardheidsclausule en hoe die zich verhoudt tot de 10-jaarstermijn. In deze paragraaf wordt een arrest besproken, waarin toegelicht wordt, dat de hardheidsclausule niet toegepast kan worden op art. 288 lid 2 sub d Fw. Aan de hand van dit arrest worden er voor- en tegenargumenten gegeven in enkele positieve en negatieve variatiearresten.

⁶¹ Bureau Wsnp, <http://www.wsnp.rvr.org/jurisprudentie>.

⁶² Bureau Wsnp, <http://www.wsnp.rvr.org>.

⁶³ Van Schaaijk 2011, p. 103.

⁶⁴ Van Schaaijk 2011, p. 120.

⁶⁵ Rb. Utrecht 7 maart 2012, LJN: BV8192.

5.1 Standaardarresten: interpretatie van de hardheidsclausule

In deze paragraaf worden een arrest en een vonnis besproken die volgens de methode van Rozemond gekenmerkt kunnen worden als een standaardarrest. Een standaardarrest geeft beoordelingscriteria voor een wettelijke bepaling weer⁶⁶. Deze jurisprudentie is geselecteerd uit de databanken van Bureau Wsnp door middel van de methode van Rozemond.

De rechtbank te Utrecht bespreekt criteria over wanneer de problematiek onder controle is, de zogeheten keer te goede (zie voorgaande pagina). Het hof te Amsterdam honoreert het verzoek tot toelating, op grond van het aannemelijk onder controle hebben van de problematiek (keer ten goede).

De rechtbank te Utrecht spreekt in het vonnis van 7 maart 2012 over de keer te goede⁶⁷. Hiermee wordt het onder controle krijgen van de omstandigheden die hebben geleid tot het ontstaan van de schulden bedoeld. Enkel het doen veranderen van die omstandigheden is niet voldoende om aannemelijk te maken dat de problematiek onder controle is. De verkregen controle moet voldoende aantoonbaar zijn. Schuldenaren die zich niet actief inspannen voor het onder controle krijgen van de problematiek worden derhalve ook niet toegelaten tot de schuldsanering op basis van de Wsnp, op grond van de hardheidsclausule. Voorbeelden van deze actieve inspanning zijn het aannemen van budgethulp en maatschappelijk werk.

Het hof te Amsterdam wijst in een arrest van 27 januari 2011 een verzoek tot toelating tot de schuldsanering toe⁶⁸. De schuldenaar heeft zijn schulden destijds niet te goeder trouw laten ontstaan, maar het hof is van mening dat de schuldenaar zijn problematiek aannemelijk onder controle heeft nu hij onder beschermingsbewind staat, hulp heeft van een woonbegeleider en in een stabiele financiële situatie verkeert. Op grond van de hardheidsclausule wordt het verzoek gehonoreerd.

Bovenstaand vonnis en arrest zijn voorbeelden van de rechterlijke interpretatie van de hardheidsclausule. Meerdere rechters van rechtbanken, gerechtshoven en de Hoge Raad hebben deze beoordelingscriteria gehanteerd. Aangezien het onmogelijk is deze allemaal te behandelen is er in de bijlage een jurisprudentieoverzicht opgenomen. In dit overzicht zijn vonnissen en arresten geplaatst die inhoudelijk overeenkomen met bovenstaand vonnis en arrest⁶⁹. In de bijlage wordt deze jurisprudentie kort toegelicht.

⁶⁶ Van Schaaijk 2011, p. 120.

⁶⁷ Rb. Utrecht 7 maart 2012, LJN: BV8192.

⁶⁸ Hof Amsterdam 27 januari 2011, LJN: BX3052.

⁶⁹ Zie bijlage III.

Hardheidsclausule in de Wsnp

5.1.1. Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken

Bij het Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken is in bijlage IV de landelijke uniforme beoordelingscriteria toelating schuldsaneringsregeling opgenomen. Hierin zijn richtlijnen voor schuldenaren met een verslavingsproblematiek opgenomen⁷⁰. Deze richtlijnen luiden als volgt:

Een verzoeker met verslavingsproblemen wordt in beginsel alleen toegelaten tot de schuldsaneringsregeling, indien aannemelijk is dat de verslaving al enige tijd onder controle is, in die zin dat de verzoeker al enige tijd geen drugs of alcohol meer gebruikt en/of al enige tijd niet meer gokt. De periode waarover de verslaving onder controle dient te zijn bedraagt in beginsel één jaar. Deze periode kan korter of langer zijn afhankelijk van, onder meer, de ernst en de duur van de verslaving. Dat de verslaving onder controle is, dient te worden bevestigd door een hulpverlener of door een hulpverlenende instantie.

Hieruit valt te concluderen dat een verzoek tot toelating tot de schuldsanering op grond van de hardheidsclausule in beginsel alleen slaagt als de verslavingsproblematiek minstens één jaar onder controle is.

5.2 Variatiearresten: de hardheidsclausule & de 10-jaarstermijn

Onderstaande arresten zijn niet geselecteerd uit de databanken van Bureau Wsnp, maar vloeien voort uit Kamervragen die gesteld zijn door de leden De Wit en Karabulut van de SP aan de staatssecretarissen van Veiligheid en Justitie en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over de toetredingsvoorwaarden van de Wet schuldsanering natuurlijke personen⁷¹. Het gaat hier met name over de 10-jaarstermijn van art. 288 lid 2 sub d Fw. Deze Kamervragen zijn opgenomen in bijlage IV. Deze Kamerleden stellen vragen over de reikwijdte van de hardheidsclausule. Zij voeren hierbij enkele arresten aan die hun zienswijze ondersteunen en onderbouwen⁷². Deze arresten worden hieronder uitvoerig besproken. Aangezien deze Kamerleden politiek gekleurd zijn en het aannemelijk is dat deze politieke kleur hun mening beïnvloedt, laat ik de meningen van deze twee Kamerleden en een verdere bespreking van deze Kamervragen in dit hoofdstuk achterwege.

De staatssecretarissen hebben moeten berichten dat zij de Kamervragen niet binnen de gebruikelijke gestelde termijn kunnen beantwoorden⁷³. Deze antwoorden worden derhalve ook niet opgenomen in dit onderzoek.

⁷⁰ Rechtspraak.nl 2012, *Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken*, p.44 .

⁷¹ Zie bijlage IV.

⁷² Overheid.nl, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20122013-1739.html>

⁷³ Overheid.nl, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20122013-1739.html>

Hardheidsclausule in de Wsnp

Deze jurisprudentie kan worden gekenmerkt als variatiearresten, omdat zij voor- en tegenargumenten geven voor de interpretatie van de hardheidsclausule op grond van de letterlijke wettekst. In deze jurisprudentie wordt gesproken over de toepassing van de hardheidsclausule op art. 288 lid 2 sub d Fw, vandaar dat zij volgens de methode van Rozemond gekenmerkt kunnen worden als variatiearresten.

De Hoge Raad beslist in zijn arrest van 12 juni 2009 dat de hardheidsclausule niet op art. 288 lid 2 sub d Fw kan worden toegepast, omdat de letterlijke wettekst dit niet toelaat⁷⁴. Uit dit arrest valt te concluderen dat door het ontbreken van een hardheidsclausule, de huidige bepaling absoluut geen mogelijkheden biedt voor schuldenaren om, binnen tien jaar, toegelaten te kunnen worden tot de schuldsanering op basis van de Wsnp. Dit oordeel van de Hoge Raad heeft de rechtbank te Breda gevolgd⁷⁵. In dit vonnis is het schuldsaneringstraject op grond van art. 350 lid 2 sub d Fw beëindigd. Ondanks het bestaan van de hardheidsclausule en de verkregen controle van de problematiek, wordt de schuldenaar niet toegelaten tot de schuldsanering op basis van de Wsnp, omdat de reikwijdte van art. 288 lid 3 Fw slechts beperkt is tot 'de te goeder trouw' en strafrechtelijk gerelateerde schulden. De rechter ziet geen aanleiding om de reikwijdte van de hardheidsclausule te verbreden naar verzoeken die ingediend worden in de tien jaar na de beëindiging van het eerdere schuldsaneringstraject. De rechter acht de bepaling in art. 288 lid 3 Fw derhalve niet van toepassing op onderhavige situatie. De wettelijke tekst, evenals de parlementaire geschiedenis, laten verbreding van de reikwijdte van de hardheidsclausule niet toe, waardoor het toepassen van deze hardheidsclausule in het geval bij de 10-jaarseis onverenigbaar is.

Een ander belangrijk arrest, is het arrest van de hoge Raad van 1 februari 2013. Dit arrest bestaat uit verwijzingen naar andere arresten, zoals het arrest van het hof te 's-Hertogenbosch op 20 december 2011⁷⁶. In dit arrest van het Hof doet de schuldenaar een beroep op de hardheidsclausule. In dit arrest stelt de rechter dat een redelijke toepassing van de Wsnp met zich meebrengt, dat schuldenaren binnen tien jaar na de verkregen schone lei, opnieuw toegelaten dienen te worden tot de schuldsanering op basis van de Wsnp, indien zij in een uitzichtloze schuldenpositie verkeren buiten hun schuld om⁷⁷. Het hof is in onderhavige geval eens met de schuldenaar dat art. 350 lid 3 sub d Fw zich ook uitstrekt tot de reguliere beëindiging van de schuldsanering, en niet slechts tot de tussentijdse beëindiging. Het hof voert hierbij aan als argument dat de wetgever de 10-jaarstermijn koppelt aan de gronden tot beëindiging van art. 350 lid 3 Fw. In de parlementaire stukken tot dusver is geen aanleiding te vinden dat schuldenaren die reeds in de voorgaande tien jaar toegelaten zijn tot de schuldsanering, in de tien jaar daaropvolgend niet toegelaten kunnen worden, aldus het hof te 's-Hertogenbosch.

⁷⁴ HR 12 juni 2009, LJN: BH7357.

⁷⁵ Rb. Breda 6 augustus 2012, LJN: BX6407.

⁷⁶ HR 1 februari 2013, LJN: BY0964.

⁷⁷ Hof 's-Hertogenbosch 20 december 2011, LJN: BU8831.

Hardheidsclausule in de Wsnp

Een ander gerelateerd vonnis waar in het arrest van de Hoge Raad van 1 februari 2013 naar wordt verwezen, is het vonnis van de rechtbank Roermond van 19 januari 2012⁷⁸. In dit vonnis doet de schuldenaar een beroep op de hardheidsclausule omdat hij te goeder trouw is geweest en actief geprobeerd heeft een schikking te treffen met zijn schuldeisers. De rechtbank heeft hierop beslist dat de wetswijziging in 2008 twee uitgangspunten met zich mee brengt. Enerzijds zijn dat de strengere toelatingseisen, om de toenemende instroom en toenemende werkdruk van de rechters en bewindvoerders onder controle te houden. Anderzijds is dit het maatschappelijke en sociale belang. De schuldsanering moet toegankelijk blijven voor de schuldenaren die te goeder trouw zijn en actief een schikking hebben geprobeerd te treffen. Aldus voor schuldenaren die in een benarde financiële positie verkeren, waarbij de enige uitweg de schuldsanering op basis van de Wsnp is. De schuldsanering is van oorsprong bedoeld voor hen die aan deze criteria voldoen. De rechtbank is van oordeel dat de nieuwe toegangsregeling deze groep schuldenaren, waaronder de verzoeker, niet kan belemmeren. In dit geval heeft de schuldenaar voldoende aannemelijk gemaakt dat hij de verplichtingen die voortvloeien uit de schuldsanering wel zal nakomen. De bijzondere omstandigheden in onderhavige geval leiden ertoe dat de schuldenaar alsnog toegelaten moet worden tot de schuldsanering op basis van de Wsnp. De rechter acht in dit vonnis de wachttijd van tien jaar ook te lang, indien voldaan wordt aan bepaalde voorwaarden zoals te goeder trouw en het ontstaan van schulden buiten de schuld om van de schuldenaar. Hierdoor blijft het oorspronkelijke doel van de Wsnp intact: schuldenaren in een uitzichtloze financiële positie kunnen zich wenden tot de schuldsanering op basis van de Wsnp.

De Hoge Raad begrijpt dat de rechters in bovenstaande gevallen de schuldenaar een helpende hand bieden, indien er naar de feiten en omstandigheden zelf gekeken wordt. De Hoge Raad benoemt hier het begrip ‘schrijnend geval’. Daarentegen stelt de Hoge Raad dat de huidige wettelijke bepaling van art. 288 lid 3 Fw niet genoeg juridische grondslag biedt om deze oprekking te kunnen dragen, aangezien zij niet binnen de grenzen van art. 288 lid 2 sub d Fw vallen. De hardheidsclausule levert de rechtspraak onwenselijke onduidelijkheid op⁷⁹.

De wetgever heeft bij de wijziging van de Wsnp in 2008 bewust gekozen voor de imperatieve afwijzingsgrond van art. 288 lid 2 sub d Fw, met drie uitzonderingen. De Hoge Raad neemt aan dat de wetgever dan ook bewust gekozen heeft om de hardheidsclausule niet van toepassing te laten verklaren voor deze schrijnende gevallen, bij een nieuw verzoek binnen tien jaar na verlening van de schone lei. Dit zou immers het imperatieve karakter van dit lid teniet doen, waarmee afbreuk wordt gedaan aan het beoogde doel van de vernieuwing van de wet, namelijk afname van het toenemende beroep op de schuldsanering op basis van de Wsnp en de werklast van de rechters te beheersen⁸⁰. Derhalve is een analoge toepassing van de hardheidsclausule op dit moment niet mogelijk. De Hoge Raad geeft in dit arrest ook aan dat de schuldsanering op basis van de Wsnp als laatste redmiddel moet worden gezien. Door de versoepeling van de

⁷⁸ Rb. Roermond 19 januari 2012, LJN: BV2264.

⁷⁹ HR 1 februari 2013, LJN: BY0964.

⁸⁰ *Kamerstukken II* 2004/05, 29 942 nr. 3, p. 4-5.

Hardheidsclausule in de Wsnp

reikwijdte van de hardheidsclausule wordt naar alle waarschijnlijkheid dit laatste redmiddel teniet gedaan.

De Hoge Raad geeft aan dat de rechters deze strakke bepaling van de wetgever hebben te respecteren. Voor die schrijnende gevallen kan een maatstaf worden geformuleerd, waar bij redelijkheid en billijkheid afgeweken kan worden van deze bepaling. Echter oordeelt de Hoge Raad, dat deze mogelijkheid aan de wetgever is voorbehouden, evenals het eventuele verkorten van de 10-jaarstermijn.

5.3 Conclusie

Uit de standaardarresten kan geconcludeerd worden dat de algemene toepassing van de hardheidsclausule plaatsvindt aan de hand van duidelijke criteria, bijvoorbeeld de problematiek waardoor de schulden zijn ontstaan moeten minstens een jaar onder controle zijn en de schuldenaar moet zich wenden tot professionele hulp.

Uit bovenstaande jurisprudentie blijkt dat de discretionaire bevoegdheid van de rechters leidt tot verschillende beoordelingen van de hardheidsclausule van art. 288 lid 3 Fw in verhouding tot de 10-jaarstermijn. De rechters interpreteren de hardheidsclausule afwijkend, doordat zij zelf de bevoegdheid hebben om te beslissen over de toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp op grond van de hardheidsclausule. Ondanks dat veel rechters de noodzaak zien om de hardheidsclausule te interpreteren op die manier zodat hij ook toegepast kan worden op art 288 lid 2 sub d Fw, biedt de wettelijke bepaling hiertoe weinig tot geen mogelijkheid. Bij de wijziging van de Wsnp in 2008 zijn de afwijzingsgronden omgezet van discretionair naar imperatief. Dat wil zeggen dat de beoordelingsvrijheid van de rechter marginaal is en dat hij bevrijd is van zijn motiveringsplicht⁸¹. Deze omzetting heeft plaatsgevonden om de toenemende werkdruk van de rechters te beperken en de groeiende stroom aanvragen tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp terug te dringen. Een bredere interpretatie van art. 288 Fw, op dit moment, staats haaks op de doelstellingen van deze wetswijziging, waarbij de schuldsanering in beginsel onvoldoende als laatste redmiddel wordt toegepast.

⁸¹ HR 1 februari 2013, LJN: BY0964.

6. Verbreding reikwijdte hardheidsclausule

In hoofdstuk 5 is de rechterlijke interpretatie van de hardheidsclausule, ook in verband met art. 288 lid 2 sub d Fw, besproken. Hieruit is gebleken dat de huidige wettelijke bepaling op dit moment geen mogelijkheden biedt om de reikwijdte van de hardheidsclausule te verbreden naar de 10-jaarstermijn. De huidige financiële situatie verandert in een hoog tempo, zodat schuldenaren die reeds een schone lei hebben verkregen op basis van de Wsnp, door de verslechterende economie opnieuw in problematische schuldensituaties kunnen komen te verkeren. Door de snel veranderde economie kan tien jaar wachttijd zonder een hardheidsclausule te rigide zijn⁸².

In dit hoofdstuk worden enkele mogelijkheden besproken die kunnen leiden tot verbreding van de reikwijdte van de hardheidsclausule, zodat de hardheidsclausule toegepast kan worden op de 10-jaarstermijn. De Hoge Raad heeft in zijn arrest enkele mogelijkheden voor een eventuele verbreding van de reikwijdte benoemd in zijn arrest van 1 februari 2013⁸³.

Een mogelijkheid om reikwijdte te verbreden is om de hardheidsclausule ook op art. 288 lid 2 sub d Fw toe te passen voor de schrijnende gevallen. Hierdoor blijven de doelstellingen van de Wsnp deels onaangetaast omdat alleen op die schuldenaren die zich in een uitzichtloze positie bevinden, de hardheidsclausule kan worden toegepast. Denk bij schrijnende gevallen aan onverwachte werkloosheid, langdurige ziekte etc.

Een andere mogelijkheid is de duur van tien jaar generiek te verkorten naar zeven jaar. Gewoonlijk duurt een schuldsaneringstraject op basis van de Wsnp drie jaar. Een schuldenaar die een tweede verzoek wil indienen, dient eerst tien jaar te wachten, dan drie jaar lang de schuldsanering te doorlopen waardoor hij dertien jaar later officieel schuldevrij is. Door de termijn van tien jaar te verkorten naar zeven, zal het totale traject, inclusief de schuldsanering, tien jaar duren voordat de schuldenaar schuldevrij is. Dit is alsnog een vrij lange periode, waardoor de schuldsanering op basis van de Wsnp nog steeds als laatste redmiddel wordt gezien. Het minnelijk traject dat hieraan vooraf gaat, is hier nog niet bij in gesloten. Dit traject duurt in beginsel ook drie jaar.

Een andere mogelijkheid is een analoge werking invoeren voor de hardheidsclausule. Echter moet in ogenschouw genomen worden, dat hiermee het doel om de werklast van de rechters onder controle te houden, waarschijnlijk teniet wordt gedaan. Er zal vaker een beroep op de hardheidsclausule worden gedaan, waardoor de rechters vaker moeten beoordelen of dit beroep kan slagen of niet.

⁸² Schruer 2010, www.observatrix.blogspot.nl (zoek op *hardheidsclausule*).

⁸³ HR 1 februari 2013, LJN: BY0964.

6.1 Politieke overwegingen

Zoals al eerder vermeld in hoofdstuk 5 hebben de leden De Wit en Karabulut van de SP op 1 maart 2013 aan de staatssecretarissen van Veiligheid en Justitie en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid Kamervragen gesteld over de toetredingsvoorwaarden van de Wet schuldsanering natuurlijke personen⁸⁴. Deze Kamervragen zijn opgenomen in bijlage IV. De Kamerleden zijn lid van de SP, wat het aannemelijk maakt dat hun politieke kleur van invloed is op hun mening. Ondanks dat deze mening is gekleurd, vind ik het van belang om deze Kamervragen op te nemen in het onderzoek. Hieronder worden deze Kamervragen kort besproken.

De Kamerleden stellen dat door de verandering van de huidige economische crisis, met een grotere werkloosheid tot gevolg, de schuldsanering op basis van de Wsnp wellicht nog de enigste oplossing is. De toegang tot de schuldsanering staat door deze beperkte hardheidsclausule voor schuldenaren die binnen tien jaar voorafgaand het verzoek de schuldsanering met een schone lei hebben beëindigd, niet open. Uit deze Kamervragen blijkt tevens dat deze Kamerleden hun twijfels hebben bij de reikwijdte van de hardheidsclausule en stellen zij voor dat er serieus nagedacht moet worden om deze reikwijdte door te trekken naar de 10-jaarstermijn of deze termijn generiek te verkorten. Deze Kamerleden stellen dat het maatschappelijk onverantwoord is om een schuldenaar tien jaar lang in dezelfde, uitzichtloze, financiële positie te laten verkeren. Zij vragen de staatssecretarissen of zij voorstellen gaan doen om de hardheidsclausule generiek te verkorten, of om deze analoog toe te laten passen. Deze zienswijze sluit aan op het arrest waar in de Kamervragen naar wordt verwezen, namelijk het arrest van de Hoge Raad van 1 februari 2013, die deze mogelijkheid ook reeds geopperd heeft. De staatssecretarissen hebben moeten berichten dat zij de Kamervragen niet binnen de gebruikelijke gestelde termijn kunnen beantwoorden⁸⁵. Deze antwoorden kunnen derhalve niet opgenomen worden in dit onderzoek.

6.2 Conclusie

Uit dit hoofdstuk valt te concluderen dat er drie mogelijkheden zijn om de reikwijdte van de hardheidsclausule aan te passen. De eerste mogelijkheid is het verbreden van de reikwijdte van de hardheidsclausule, door middel van het opnemen van de 10-jaarstermijn naast de goede trouw en onherroepelijke veroordeling in art. 288 lid 3 Fw. Een tweede mogelijkheid is om de hardheidsclausule een analoge werking te geven. Hierdoor kan de hardheidsclausule erg breed worden toegepast, namelijk op alle afwijzingsgronden van art. 288 Fw. Een derde mogelijkheid is om de termijn van tien jaar te verkorten betreffende de indiening van een tweede verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp. Zoals de Hoge Raad terecht opmerkte, zie §5.2, is het aan de wetgever om de hardheidsclausule aan te passen, door middel van het verbreden van de reikwijdte, het invoeren van een analoge werking voor de hardheidsclausule of eventueel de duur van tien jaar te verkorten.

⁸⁴ Overheid.nl, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20122013-1739.html>

⁸⁵ Overheid.nl, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20122013-1739.html>

7. Conclusie

Dit onderzoek heeft als doel de strekking van art. 288 lid 3 Fw in kaart te brengen, om tevens duidelijkheid te verschaffen over de reikwijdte van de hardheidsclausule gericht op de 10-jaarstermijn voor de belanghebbenden, onder andere bewindvoerders Wsnp, schuldenaren en schuldhulpverleners (Stadsbank Oost Nederland).

Naar aanleiding van al hetgeen in dit onderzoek is onderzocht en door middel van de beantwoording van de deelvragen, kan er een antwoord gegeven worden op de probleemstelling, oftewel de centrale vraag:

Wat is de reikwijdte van de hardheidsclausule van art. 288 lid 3 Fw, die van toepassing is op de aanvraag tot toelating tot de wettelijke schuldsanering, in het bijzonder in het geval van een vervroegde aanmelding betreffende een tweede verzoek tot toelating binnen tien jaar na verlening van een schone lei?

De in de voorgaande hoofdstukken verwerkte informatie leidt tot de conclusie die hieronder zal worden weergegeven.

In dit onderzoek stond de hardheidsclausule centraal, in het bijzonder de werking van de hardheidsclausule tegenover de 10-jaarstermijn van art. 288 lid 2 sub d Fw. Hieronder wordt de relatie tussen de hardheidsclausule en art. 288 lid 2 sub d Fw beschreven en de mogelijkheden tot verbreding van de reikwijdte van de hardheidsclausule naar de 10-jaarstermijn.

De wettelijke bepaling van art. 288 lid 3 Fw staat niet toe dat de hardheidsclausule op art. 288 lid 2 sub d Fw wordt toegepast, slechts alleen op art. 288 lid 1 sub b Fw en art. 288 lid 2 sub c Fw. Als de schuldenaar afgewezen moet worden op één van de afwijzingsgronden genoemd in art. 288 Fw, kan de rechter de hardheidsclausule op de schuldenaar van toepassing verklaren. De toepassing van de hardheidsclausule is geen verplichting, de rechter kan zelf beslissen wanneer hij dit wenselijk acht⁸⁶. Uit dit onderzoek, met name in hoofdstuk 5, valt te lezen hoe de hardheidsclausule door rechters wordt beoordeeld en geïnterpreteerd door middel van jurisprudentie.

Geconcludeerd moet worden dat de discretionaire bevoegdheid van de rechter van invloed is en een grote rol speelt bij zijn beslissing. De rechters zien in dat het van maatschappelijk belang is, dat er een hardheidsclausule bestaat en dat deze eventueel wordt verbreed. Zij vinden eveneens

⁸⁶ Van Sint Truiden & Verstijlen 2008, p. 400.

Hardheidsclausule in de Wsnp

dat het maatschappelijk niet verantwoord is om schuldenaren, (expliciet de zogeheten schrijnende gevallen) jarenlang in een benarde financiële positie te laten verkeren⁸⁷.

De wetgever heeft er bij de wijziging van de Wsnp in 2008 bewust voor gekozen om de imperatieve afwijzingsgrond van art. 288 lid 2 sub d Fw, met drie uitzonderingen, in te voeren. Hierbij heeft de wetgever er dus ook expliciet voor gekozen om de hardheidsclausule niet van toepassing te laten verklaren voor art. 288 lid 2 sub d Fw, een nieuw verzoek binnen tien jaar naar verlening van de schone lei. Zouden rechters de hardheidsclausule toch op schuldenaren toepassen, die een tweede verzoek indienen binnen tien jaar, dan zal het imperatieve karakter van dit lid teniet worden gedaan. Derhalve is een analoge toepassing van de hardheidsclausule niet mogelijk door de strakke wettelijke bepaling van art. 288 lid 3 Fw. Door verbreding van de reikwijdte van de hardheidsclausule wordt de schuldsanering op basis van de Wsnp niet door alle schuldenaren als laatste redmiddel gezien, zo heeft de Hoge Raad op 1 februari 2013 beslist⁸⁸.

Desalniettemin is er behoefte aan een bredere reikwijdte van de hardheidsclausule, zo blijkt uit de jurisprudentie die besproken is in hoofdstuk 5. De rechterlijke macht ziet in dat een eventuele verbreding van de reikwijdte van de hardheidsclausule wellicht gewenst is voor hen die te goeder trouw zijn en zich actief inspannen. De Hoge Raad daarentegen volgt de strakke wettelijke bepaling van art. 288 lid 3 Fw.

Het is aan de wetgever om de hardheidsclausule aan te passen, door middel van het verbreden van de reikwijdte, het invoeren van een analoge werking voor de hardheidsclausule of eventueel de duur van tien jaar te verkorten. In ogeschouw moet worden genomen dat de oorspronkelijke doelstellingen van de Wsnp, evenals de nieuwe doelen van de wetwijziging in 2008, in stand blijven. De hardheidsclausule, op dit moment, toepassen op art. 288 lid 2 sub d Fw staat haaks op de doelstellingen van de wetwijziging van de Wet schuldsanering natuurlijke personen van 1 januari 2008, namelijk de toenemende werkdruk van de rechters te beperken en de groeiende stroom aanvragen tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp terug te dringen.

Tot slot moet de centrale vraag worden beantwoord. Geconcludeerd moet worden dat de reikwijdte van de hardheidsclausule alleen strekt tot art. 288 lid 1 sub b Fw en art. 288 lid 2 sub c Fw. Echter, blijkt uit jurisprudentie, zoekt de rechterlijke macht mogelijkheden om de hardheidsclausule ook toe te kunnen passen op art. 288 lid 2 sub d Fw, voor de schrijnende gevallen. Enkele mogelijkheden voor de verbreding van de reikwijdte van de hardheidsclausule zijn een analoge toepassing, de termijn van tien jaar generiek verkorten of de hardheidsclausule van toepassing verklaren op art. 288 lid 2 sub d Fw voor de schrijnende gevallen.

⁸⁷ HR 1 februari 2013, LJN: BY0964.

⁸⁸ HR 1 februari 2013, LJN: BY0964.

7.1 Aanbevelingen

Uit dit onderzoek is gebleken dat er verdeeldheid heerst in de rechterlijke macht over de toepassing van de hardheidsclausule, met name gericht op de toepassing van de hardheidsclausule op de 10-jaarstermijn. Hieronder worden aanbevelingen gedaan aan de bewindvoerders Wsnp, de opdrachtgever.

Bewindvoerders Wsnp houden toezicht op de schuldenaren die naar aanleiding van het indienen van het verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp zijn toegelaten tot de schuldsanering. Bewindvoerders kunnen (voormalige) schuldenaren adviseren over hoe zij een beroep kunnen doen op de hardheidsclausule, mochten de bewindvoerders vinden dat er sprake is van een schrijnend geval. Zij kunnen helpen bij het opstellen van het verzoekschrift. Tegenwoordig kunnen zij verzoeken indienen namens schuldenaren, maar niet in de hoedanigheid van bewindvoerder, maar als gemachtigde (machtiging)⁸⁹. Naar aanleiding van de criteria die gegeven wordt in de jurisprudentie en het procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken in hoofdstuk 5, geef ik de volgende aanbevelingen voor het opstellen van het verzoekschrift, mocht de bewindvoerder optreden als gemachtigde, of de schuldenaar adviseren over de hardheidsclausule⁹⁰. Als de bewindvoerder Wsnp een verzoekschrift indient namens de schuldenaar, waarin een beroep wordt gedaan op de hardheidsclausule, dient hij vooraf enkele criteria te controleren waaraan de schuldenaar moet voldoen. Zo dient de schuldenaar:

- ❖ De problematiek minstens één jaar onder controle hebben;
- ❖ Zich gewend te hebben tot deskundige hulp (budget-/psychische-/maatschappelijke hulp).

In beginsel kunnen schuldenaren die reeds tien jaar voor het indienen van het tweede verzoek tot toelating tot de schuldsanering op basis van de Wsnp, niet worden toegelaten tot de schuldsanering op grond van art. 288 lid 2 sub d Fw. Echter, na dit onderzoek blijkt dat de rechterlijke macht bij de schrijnende gevallen, zij die te goeder trouw zijn en zich actief inspannen, de hardheidsclausule toch toepast op de 10-jaarstermijn. Mocht een dergelijke verbreding van de reikwijdte van de hardheidsclausule doorgevoerd worden, dient de bewindvoerder Wsnp in het verzoekschrift, indien er een beroep gedaan wordt op de hardheidsclausule, aannemelijk te maken dat de schuldenaar de problematiek onder controle heeft, die heeft geleid tot de schuldenpositie waarin hij zich verkeerd. Hiervoor moet de schuldenaar zich wenden tot professionele hulp. Bijvoorbeeld een psychiater/psycholoog bij psychische problemen, budgethulp bij onverantwoord omgaan met geld of maatschappelijke hulp bij verslavingen. Professionele hulp zoeken een pré. Daarnaast moet de bewindvoerder Wsnp in het verzoekschrift verklaringen opnemen van deze professionele hulp, waarin aangegeven wordt dat de problematiek onder controle is. Deze criteria zijn opgenomen in

⁸⁹ Polak 2008, p. 324.

⁹⁰ Rechtspraak.nl 2012, *Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken*, p.44.

Hardheidsclausule in de Wsnp

bijlage IV van het procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken⁹¹. Onderstaande criteria, bovenop de voorgenoemde criteria, zijn voor het indienen van een tweede verzoek tot toelating tot de schuldsanering, binnen tien jaar:

- ❖ De schuldenaar moet te goeder trouw zijn;
- ❖ De schuldenaar heeft zich actief ingespannen bij het minnelijk traject;
- ❖ De schuldenaar is begonnen met aflossen van zijn schulden;

Indien de schuldenaar bij het ontstaan van de schulden niet te goeder trouw is geweest en het verzoek wordt afgewezen, adviseer ik de bewindvoerders Wsnp, na vijf jaar na het ontstaan van deze schulden, nogmaals een verzoekschrift in te dienen namens de schuldenaar. Op grond van art. 288 lid 1 sub c Fw dient de schuldenaar vijf jaar voorafgaand aan het ontstaan van de schulden te goeder trouw zijn geweest. Na het verlopen van deze termijn, kan er wederom een verzoek tot toelating tot de schuldsanering ingediend worden, waarin een beroep wordt gedaan op de hardheidsclausule⁹².

Tevens, zo is gebleken uit de interviews die ik met hen heb gehouden, toetsen de bewindvoerders Wsnp ook alle feiten en omstandigheden die tijdens de zitting waar het verzoek wordt behandeld, naar voren worden gebracht⁹³. Naar aanleiding hiervan kan de rechtbank, indien hij niet op de hoogte was van de nieuwe aangebrachte feiten door de bewindvoerder, de schuldsanering beëindigen. Daarom is het voor de bewindvoerders Wsnp van belang dat zij geïnformeerd zijn over de rechterlijke interpretatie van de hardheidsclausule, zodat zij in kunnen spelen op de beoordeling van de rechterlijke macht.

Onderstaande stappen dient de bewindvoerder Wsnp te ondernemen:

- ❖ Informatie vergaren bij de rechtbank naar aanleiding van de zitting;
- ❖ Informatie vergaren bij het huisbezoek bij de schuldenaar.

Indien zich nieuwe feiten voordoen, dient onderstaande vervolgstap te worden ondernomen:

- ❖ Navragen bij de rechtbank of de nieuwe feiten bekend waren.

Mocht dit niet het geval zijn, dient de bewindvoerder Wsnp een afweging te maken of er een verzoek tot tussentijdse beëindiging ingediend moet worden.

De bewindvoerders moeten de feiten die tijdens de zitting naar voren zijn gebracht, toetsen aan de feiten die bij het huisbezoek of nadien bekend werden. Indien deze feiten niet overeenkomen en de bewindvoerder is van mening dat, indien de rechtbank wel van deze feiten op de hoogte was, de toepassing van de schuldsanering niet uitgesproken zou zijn, hij de nieuwe feiten door kan geven aan de rechtbank, opdat de rechter het verzoek tot toelating opnieuw kan beoordelen

⁹¹ Rechtspraak.nl 2012, *Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken*, p.44.

⁹² Polak 2008, p. 329.

⁹³ Bijlage I.

Hardheidsclausule in de Wsnp

en eventueel de schuldsanering beëindigen (art. 350 lid 3 sub f Fw). Hiermee ontstaat er een dubbele toetsing op de hardheidsclausule, net als bij de goede trouwtoetsing (zie bijlage 1).

Verdere concrete aanbevelingen kunnen op dit moment niet gedaan worden, omdat de staatssecretarissen nog niet gereageerd hebben op de Kamervragen en er dus geen inzicht wordt verschaft over hun zienswijze over een eventuele verbreding van de reikwijdte van de hardheidsclausule en of deze aanpassing van de hardheidsclausule eventueel wordt doorgevoerd.

Bronnenlijst

Literatuur

Buchem-Spapens & Pouw 2008.

A.M.J. van Buchem-Spapens & Th.A. Pouw, *Monografieën Privaatrecht 2. Faillissement, surseance van betaling en schuldsanering*. Deventer: Kluwer 2008.

Huizink 2008.

J.B. Huizink, *Insolventie*. Apeldoorn: Kluwer 2009.

Noordam, 2008.

A.J. Noordam, *WSNP en goede trouw*. Deventer: Kluwer 2008.

Polak, 2008.

N.J. Polak, M. Pannevis, *Faillissementsrecht*. Amsterdam: Kluwer 2008.

Schaaijk, van., 2011.

G.A.F.M. van Schaijk, *Praktijkgericht juridisch onderzoek*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2011.

Schwitters, 2008.

R.J.S. Schwitters, *Recht en samenleving in verandering*. Deventer: Kluwer 2008.

Sint Truiden, van, & Verstijlen, 2008.

M.Ph. van Sint Truiden & F.M.J. Verstijlen, *Insolventierecht, tekst & Commentaar*. Deventer: Kluwer 2008.

Tjittes-Groot, 2008.

E.F. Tjittes-Groot, *Insolventierecht*. Deventer: Kluwer 2008.

Wessels, 2009.

B. Wessels, *Schuldsanering natuurlijke personen*. Deventer: Kluwer 2009.

Van der Winkel & Marsman 2008.

A.R. van der Winkel & J.M. Marsman, *Praktijkboek insolventierecht: Schuldsanering natuurlijke personen*. Deventer: Kluwer 2008.

Verhoeven 2007.

N. Verhoeven, *Wat is onderzoek?* Den Haag: Boom onderwijs 2007.

Internetbronnen

Bureau Wsnp 2012, <http://www.wsnp.rvr.org>.

Bureau Wsnp 2012, <http://www.wsnp.rvr.org/jurisprudentie>.

Oude Middendorp Advocatuur 2012, <http://www.om-advocatuur.nl>.

De Overheid 2012, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20122013-1739.html>.

Rechtspraak.nl 2012, <http://rechtspraak.nl>. (zoek op Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken)

H.D.L.M. Schruer, *Tien jaar wachttijd voor herhaalde toelating Wsnp zonder hardheidsclausule is veel te lang*, Observatrix 20 mei 2010, www.observatrix.blogspot.nl (zoek op hardheidsclausule).

Kamerstukken

Kamerstukken II 2004/05, 29 942 nr. 3.

Kamerstukken II 2006/06, 29 942, nr. 13.

Jurisprudentie

Rb. Utrecht 7 maart 2012, LJN: BV8192.

Rb. Breda 6 augustus 2012, LJN: BX6407 .

Rb. Roermond 19 januari 2012, LJN: BV2264.

Hof Amsterdam 27 januari 2011, LJN: LJN: BX3052.

Hof 's – Hertogenbosch 20 december 2011, LJN: BU8831.

HR 12 juni 2009, LJN: BH7357.

HR 1 februari 2013, LJN: BY0964.

Bijlagen

Bijlage I: Vragenlijst interviews

1). Hoe lang bent u werkzaam als bewindvoerder?

De heer B.B. Oude Middendorp is sinds januari 2006 werkzaam als bewindvoerder Wsnp, de heer I. Oude Middendorp sinds juli 2007 en de heer G.H.A. Stege is werkzaam als bewindvoerder Wsnp vanaf januari 2008.

2). Hoe kijkt u tegen de goede trouwtoetsing aan?

De te goeder trouwtoets is erg belangrijk en dient op strenge voorwaarden te worden getoetst. De termijn van vijf jaar wordt redelijk geacht omdat bij een schuldsanering meerdere belanghebbenden betrokken zijn. Schuldeisers hebben het recht op kennisgeving over het verloop van hun vordering. Deze toetsing gebeurt naar redelijkheid en billijkheid, waardoor de beslissing bij de rechter wordt neergelegd. Hierbij wordt opgemerkt dat deze toetsing niet plaatsvindt volgens een vaste lijn, maar dat dit verschilt per rechter en in sommige gevallen zelfs per schuldenaar. Dit hangt volledig af van de geloofwaardigheid van de schuldenaar en wat hij tijdens de zitting naar voren brengt. Er vindt een dubbele toetsing op de te goeder trouw plaats. Enerzijds door de rechter tijdens de zitting, anderzijds door de bewindvoerder zodra hij door de rechter aan de schuldenaar is toegewezen (art. 350 lid 3 sub f Fw). Indien zich er feiten voordoen, waarvan de rechter tijdens de zitting geen kennis had, kan de bewindvoerder deze feiten alsnog aan de rechter voorleggen. Dit hoeft echter niet tot beëindiging van de schuldsanering te leiden.

3). Wat vindt u van de 10-jaarstermijn van art. 288 lid 2 Sub d Fw?

De 10-jaarstermijn wordt geschikt bevonden. De schuldenaren hebben al eerder in de voorafgaande tien jaar een kans gekregen om schuldenvrij te zijn. Schuldenaren die zich tot de schuldsanering op basis van de Wsnp wenden, moeten deze mogelijkheid als laatste redmiddel zien, en niet als middel dat hen telkens verlost van hun schulden. Een lange termijn wordt hierbij dus van erg veel belang geacht. Schuldenaren zijn zich meestal niet bewust van deze termijn, wat er toe zal leiden dat het vroegtijdige verzoek tot toelating tot de schuldsanering wordt afgewezen.

4). Wat vindt u van de invoering van de hardheidsclausule?

De invoering van een hardheidsclausule was onoverkomelijk. In uitzonderlijke gevallen moet het mogelijk zijn voor de schuldenaar om toegelaten te worden tot de schuldsanering, ondanks dat niet aan alle toelatingsvoorwaarden wordt voldaan. Wat erg van belang is bij de hardheidsclausule, is dat de hulpverlening waartoe de schuldenaar zich wendt, om die omstandigheden wat tot het ontstaan van de schulden heeft geleid, structureel worden opgelost. De oplossing moet duurzaam zijn en de problematiek moet voor langere termijn zijn verdwenen, dan wel volledig verdwenen, en niet alleen voor de enkele duur van de schuldsanering. De discretionaire bevoegdheid van de rechter is erg belangrijk bij de toepassing van de hardheidsclausule. Ook bij deze toetsing is er geen vaste lijn, want de rechter vervult deze bevoegdheid naar eigen aard. De overtuigingskracht van de schuldenaar heeft een erg grote factor. Dit leidt voornamelijk tot de verschillen tussen rechters. Toch moet geconcludeerd worden dat de hardheidsclausule redelijk accuraat wordt toegepast door de rechters. De rechter bekijkt en toetst de hardheidsclausule oppervlakkig, hetgeen af te leiden valt van de hoge werkdruk van de rechters. Slechts hetgeen de schuldenaar naar voren brengt tijdens de zitting en opgevraagde documenten worden meegenomen in de toetsing.

5). Wat vind u van de toepassing van de hardheidsclausule door rechters?

De bewindvoerders moeten zich aansluiten bij het oordeel van de rechter. Zij kunnen van mening verschillen maar dit heeft geen invloed op de toelating van de schuldenaar tot de schuldsanering op basis van de Wsnp. Schuldenaren hebben hun kans gehad om de schuldsanering goed te doorlopen waardoor er geacht wordt dat er geen ruimte is om de reikwijdte te verbreden naar de 10-jaarstermijn, omdat de schuldsanering op basis van de Wsnp dan niet meer als laatste redmiddel wordt ingezet. Er zijn uitzonderingsgevallen waarbij, onder zeer strenge voorwaarden, de schuldenaar wellicht toch toegelaten moet worden tot de schuldsanering binnen tien jaar, de zogeheten schrijnende gevallen.

Bijlage II: verslaglegging huisbezoek

Op 9 april 2013 om 14.00 uur heeft er observatie plaatsgevonden door middel van het bijwonen van een huisbezoek.

Er wordt gestart met een inleiding over het huisbezoek. Het huisbezoek bestaat uit twee delen: algemene informatie over de Wsnp en een inventarisatie van de baten en lasten.

De Wsnp duurt normaliter drie jaar, dit kan korter duren (schulden zijn voldaan) of langer door omstandigheden (ziekte). De 10-jaarstermijn uit art. 288 lid 2 sub d Fw wordt expliciet benoemd.

De schuldenaar heeft vier verplichtingen:

- 1). Informatieplicht
- 2). Geen nieuwe schulden laten ontstaan
- 3). Sollicitatieplicht
- 4). Inspanningsverplichting

De schuldenaar is op 4 april toegelaten tot de schuldsanering op basis van de Wsnp. Alle schulden en vorderingen ontstaan voor 4 april gaan mee de schuldsanering in, de zogeheten paritas creditorum.

Aan de hand van de inventarisatie van de baten en lasten wordt er een VTLB berekend. Het VTLB is het bedrag dat de schuldenaar maandelijks krijgt om te besteden.

Bijlage III: Jurisprudentieoverzicht

Rb. Almelo 8 november 2012, LJN: BY8376.

De schuldenaar heeft zijn drugsverslaving nog niet onder controle, ondanks dat hij hulp krijgt van Humanitas. Tevens heeft de schuldenaar begin dit jaar zijn budgethulp stopgezet. Dit leidt er toe dat het verzoek wordt afgewezen.

Rb. Almelo 20 november 2012, LJN: BY8375.

Schuldenaar heeft geen werk en doet hier ook geen moeite voor. Tevens heeft hij in tien jaar tijd niet geprobeerd de Nederlandse taal eigen te maken. De problematiek van tien jaar terug is dus nog niet onder controle. Derhalve wordt het verzoek tot toelating afgewezen.

Hof Amsterdam 26 juni 2012, LJN: BX3043.

Schuldenaar heeft de problematiek aannemelijk onder controle. Ze heeft budgethulp aanvaard, lost haar schulden af en krijgt psychologische hulp.

Hof Arnhem 27 maart 2008, LJN: BC9913.

De geestelijke beperking is aannemelijk onder controle is omdat de schuldenaar hulp heeft gezocht bij een hulpverlener, een vast inkomen genereert, en er toezicht is op het bestedingspatroon door familieleden. Dit leidt er toe dat de schuldenaar zijn bepalende omstandigheden onder controle heeft gekregen en dat hij zich in een stabiele situatie bevindt.

Hof Arnhem 21 maart 2013, LJN: BZ5173.

In dit arrest is het onvoldoende aannemelijk dat de schuldenaar de omstandigheden die bepalend zijn geweest voor het ontstaan en onbetaald laten van haar schulden onder controle heeft gekregen. De schuldenaar heeft onvoldoende het causaal verband aangetoond tussen het ontstaan laten van haar schulden en haar borderline persoonlijkheidsstoornis.

Hof Den Haag 9 februari 2010, LJN: BL3464.

Problematiek onvoldoende onder controle omdat de schuldenaar op het moment van de aanvraag niet werd behandeld voor zijn gok- en alcoholverslaving. Verzoek wordt derhalve afgewezen.

Bijlage IV: Kamervragen toetredingsvoorwaarden Wsnp

2

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Vergaderjaar 2012–2013

Vragen gesteld door de leden der Kamer,

Aanhangsel van de handelingen

Vraag 1

Waarom is in artikel 288 van de Faillissementswet ervoor gekozen om toetreding tot de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP) af te wijzen indien deze persoon in de afgelopen tien jaar in de schuldsanering heeft gezeten?

Vraag 2

Hoe vaak wordt tot dusver gebruik gemaakt van de uitzonderingsmogelijkheid van artikel 288, tweede, onder d, Faillissementswet, te weten de uitzondering dat de schuldenaar bovenmatige schulden doet of laat ontstaan om redenen die de schuldenaar niet waren toe te rekenen?

Vraag 3

Deelt u de observatie dat, mede vanwege de economische crisis met hoge werkloosheid tot gevolg, steeds meer mensen in financiële problemen komen waarvoor de schuldsanering een oplossing zou kunnen zijn?

Vraag 4

Wat vindt u van het voorbeeld van de heer D., die in december 2007 een «schone-lei-verklaring» heeft gekregen maar door ontslag in 2011 weer in de problemen is gekomen, als gevolg van deze regels pas in januari 2018 toegelaten kan worden tot de WSNP?

Vraag 5

Bent u bekend met het feit dat in de jurisprudentie pogingen zijn gedaan om de strikte toelatingseisen en de nauwe uitzonderingsgronden op te rekken, maar dat de Hoge Raad hier niet in mee gaat? Wat is uw analyse van deze gerechtelijke uitspraken gezamenlijk? Wat zijn nu precies de grenzen?

Vraag 6

Wat is uw reactie op de opmerkingen van de advocaat-generaal bij de Hoge Raad dat de Hoge Raad geen ruimte heeft voor het doorbreken van de tienjaarstermijn indien de WSNP met een schone lei is geëindigd en er bij de betrokken schuldenaar te goeder trouw weer schulden zijn ontstaan, dat het de bedoeling van de wetgever is geweest dat men slechts één keer in de tien jaar de kans heeft de WSNP te doorlopen, dat er ook geen ruimte is om te concluderen tot toepassing naar analogie van de hardheidsclausule en dat de rechter deze keuze van de wetgever dient te respecteren?

Vraag 7

Hoe beoordeelt u de slotopmerkingen van de advocaat-generaal bij de Hoge Raad in zijn conclusie, waarin feitelijk de suggestie besloten ligt dat de wetgever een algemene hardheidsclausule zou kunnen introduceren dan wel zou kunnen kiezen voor het verkorten van de tienjaarstermijn om de knellende werking van artikel 288, tweede lid, onder d, Faillissementswet voor schrijnende gevallen te verminderen?

Vraag 8

Bent u bereid met voorstellen te komen om de tienjaarstermijn generiek te verkorten dan wel een algemene hardheidsclausule te introduceren? Zo nee, waarom niet?

Mededeling

Hierbij bericht ik u, mede namens de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, dat de schriftelijke vragen van de leden De Wit en Karabulut (beiden SP) over de toetredingsvoorwaarden van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. (ingezonden 1 maart 2013) niet binnen de gebruikelijke termijn kunnen worden beantwoord, aangezien nog niet alle benodigde informatie ontvangen is.

Ik streef ernaar de vragen zo spoedig mogelijk te beantwoorden.

Bijlage V: Verklaring gebruikte hulpmiddelen

Hierbij verklaar ik, dat ik het voor u liggende werkstuk/project zelfstandig en zonder gebruik van andere dan de aangegeven hulpmiddelen geschreven heb; De uit andere bronnen direct of indirect overgenomen teksten zijn op enigerlei wijze in de door mij geschreven tekst expliciet met bronvermelding verantwoord. Het werkstuk werd tot nu toe nog niet in dezelfde of in vergelijkbare vorm aan een examinerator of examencommissie voorgelegd. Ook is het werkstuk niet eerder in het openbaar verschenen.

Naam, achternaam: Charlotte van Benthem

Plaats, datum: Enschede, 31 mei 2013

Handtekening:

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'C. van Benthem', written on a light-colored background.